

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 11977/2022
01.11.2023. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић, Зорице Булајић, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., коју заступа пуномоћник Ђура Мади, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиле, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1119/22 од 19.05.2022. године, у седници одржаној 01.11.2023. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиле, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1119/22 од 19.05.2022. године, као изузетно дозвољеној.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 1119/22 од 19.05.2022. године и пресуда Основног суда у Новом Саду П 25481/2021 од 24.01.2022. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Новом Саду П 25481/2021 од 24.01.2022. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила да се тужена обавезе да јој на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове и патњу за нарушен лични и породични живот тужиле, трпљење неизвесности, неодговарања државних органа и намерног скривања и заташкавања информација о стварној судбини њеног детета, ћерке рођене ...1981. године, због реакција и ставова надлежних органа који су показали трајну незаинтересованост да се утврди где је и каква судбина њеног детета, исплати износ од 1.250.000,00 динара са законском затезном каматом од 08.12.2020. године до исплате, као и да јој накнади трошкове парничног поступка са каматом од дана извршности пресуде до исплате. Ставом другим изреке, тужилца је обавезана да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 25.500,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 1119/22 од 19.05.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба тужиле и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиле за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужила је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права са предлогом да се о ревизији одлучи, као о изузетно дозвољеној применом члана 404. ЗПП.

Врховни суд је оцењујући дозвољеност ревизије, нашао да су у конкретном случају испуњени услови из члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20 и 10/23 – други закон), да се о ревизији тужиле одлучује као о изузетно дозвољеној ради уједначавања судске праксе, с обзиром на различите одлуке у истој или сличној чињенично-правној ситуацији на које се у ревизији указује, па је на основу члана 404. став 2. тог закона одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. ЗПП, Врховни суд је утврдио да је ревизија тужиле основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је примљена у породилиште Клинике за гинекологију и акушерство „Бетанија“ у Новом Саду дана ...1981. године, када је утврђено да је плод у реду и да су тонови плода уредни, да се ближи порођај, да би затим приликом прегледа саопштено да дете није живо али како је тужила осећала покрете плода, саопштила је да жели да се породи нормалним путем. У опису тока порођаја наведено је да се тонови плода не могу са сигурношћу утврдити, те да се има утисак да су присутни али са променљивим фреквенцијама и интензивним шумом, те је уз консултацију са доктором донета одлука да се порођај заврши методом „Sectio caesarea“ уз сагласност мајке којој је предочена могућност мртвог плода и постојања малформација. Тужила је ...1981. године, у ... часова родила дете женског пола и порођај је заведен у здравственој установи под матичним бројем ... на име породиље АА1 (тужиле) са знаком да је дете тешко 3 килограма и 550 грама, а дужине 51 цм. У листи новорођенчета уписано је под ознаком ... женско дете, дужине 51 цм, тежине 3550 грама, рођено живо. У делу означеном као „ток новорођенчета“ назначено је да је дана ...1981. године, дете отпуштено на Дечију клинику на даље лечење. Тужила је тада имала још једно старије дете рођено ... године и тај порођај је протекао нормално. Критичном приликом тужила није видела новорођену бебу јер се касније пробудила из анестезије, смештена је у шок собу а беба је смештена у беби бокс. Приликом буђења обишао је доктор и саопштио да је беба у добром стању, а бивши супруг тужиле видео је дете тог дана, јер га је медицинска сестра донела до стаклене преграде. На детету није било ништа необично, нити је смештено у инкубатор, нити је користило кисеоник већ је могло самостално да дише и имало нормалну боју коже. Тужила је после царског реза била у лошем стању и није добијала било какве информације о премештају детета на Дечију клинику ...1981. године, већ је ...1981. године обавештена да је дете преминуло. У отпусној листи од ...1981. године, наведено је да тужила на свој захтев, а против савета лекара одлази кући, као и да се отпушта без детета које је премештено у Дечију клинику, где се не бележи смрт детета иако су родитељи били о томе обавештени. Од самог почетка тужила је сматрала да нешто није у реду, али због превелике трагедије која је задесила била је у тешком психичком стању и одлазила је

код психолога. Због таквог стања здравља, све до 2001. године, није се обраћала надлежним органима поводом овог питања. Приликом обраћања Дечијој болници у Новом Саду тужили је достављена само матична књига умрлих која се води од 1969. године до 1983. године и у којој је забележено да је дете под редним бројем ... на презиме А1, женског пола које је премештено код њих ...1981. године умрло ...1981. године. По обраћању Градској управи за Град Нови Сад, добила је пријаву рођења за ГАК Нови Сад број ... од ...1981. године, где се види да је тог дана доделила детету лично име ББ. Пријава смрти поднета је матичару уз упис да је смрт наступила ...1981. године у ... часова. У изворнику матичне књиге рођених уписано је дете ББ под бројем ... дана ...1981. године, а истог дана је уписана и чињеница смрти детета под текућим бројем ... у изворнику матичне књиге умрлих. У потврди о смрти детета наведена је дијагноза, а у допису ЈКП „Лисје“ наведено је да у периоду од ...1981. до 31.12.1981. године, није сахрањено ниједно дете рођено ...1981. године, са именом ББ, нити неко НН лице. Такође није кремирано ниједно лице у току 1981. године, а на Градском гробљу у Новом Саду у току 1981. године сахрањено је деветоро деце у дечије парцеле од тога једно дете ...09.1981. године са именом ВВ. Тужилја је више пута посећивала Институт за патологију ГАК Нови Сад али није било начина да сазна било коју информацију везану за сахрањивање детета. Тужилја није могла да сахрани дете, остала је ускраћена за историју болести и отпусну листу, као и остале анализе и документацију која прати ток лечења детета. Такође јој није достављен упут за просектуру, обдукциони налаз, остале књиге и протоколе кроз које дете пролази на њиховом одељењу. Тужилја није видела тело детета и веома тешко подноси све што се догодило од рођења детета до данас, при чему трпи интензивне душевне болове јер не зна да ли је њено дете преминуло или је још увек живо. Тужилја је поднела и кривичну пријаву Вишем јавном тужилаштву Нови Сад 24.10.2019. године, која је одбачена због наступања апсолутне застарелости кривичног гоњења.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су одбили тужбени захтев применом правила о терету доказивања, налазећи да тужилја није доказала пропусте органа тужене, као и да су ти пропусти у узрочно-последичној вези са предметним догађајем у вези кога тражи накнаду нематеријалне штете. Чињенице да тужилја није омогућено да види тело детета, као и да јој није благовремено омогућено да дође до релевантних података о дететовом здравственом стању и сахрани, нису основ одговорности тужене, већ управо надлежних здравствених и евентуално погребних установа које нису органи тужене. Поред тога тужилја није доказала да је поднела предлог у смислу Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сматра да су нестала из породицишта у Републици Србији, ради утврђивања чињеница о статусу и судбини детета.

Становиште нижестепених судова за сада се не може прихватити као правилно.

На основу одредбе члана 145. став 2. Устава Републике Србије, судске одлуке се заснивају на Уставу, закону, потврђеном међународном уговору и пропису донетом на основу закона. Одредбом члана 16. став 2. Устава Републике Србије, прописано је да су опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и да се непосредно примењују. Због тога се, од ратификације и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода непосредно примењује (Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода ("Службени лист Србије и Црне Горе, међународни

уговори" бр. 9/03, 5/05, 7/05 и ("Службени гласник РС" међународни уговори, бр. 12/2010), што значи да судови своју одлуку могу непосредно да заснују и на одредбама те Конвенције. Непосредна примена зајемчених права прописана је у члану 18. тако да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују. Уставом се јемче, и као таква, непосредно се примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права. Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.

Одредбом члана 8. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, прописано је право на поштовање приватног и породичног живота, тако што свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке. Суштински циљ члана 8. је да појединца заштити од произвољног мешања јавних власти. Међутим, овој одредби могу бити својствене и додатне позитивне обавезе које се протежу, између осталог, на делотворност истражних поступака у вези са породичним животом (Зорица Јовановић против Србије, Пресуда објављена у "Службеном гласнику РС" број 33/2013 од 10.04.2013. године, став 69.).

Према постављеном тужбеном захтеву, који су нижестепени судови одбили јер тужена није одговорна из разлога што тужила није доказала постојање узрочно-последичне везе у пропустима органа тужене и претрпљене штете, тражи се накнада нематеријалне штете за претрпљене душевне болове и патњу за нарушен лични и породични живот тужиле, трпљење неизвесности, неодговарања државних органа и намерног скривања и заташкавања информација о стварној судбини њеног детета, реакција и ставова надлежних органа који су показали трајну незаинтересованост да се утврди где је и каква судбина њеног детета. Одговорност тужене у конкретном случају није примарно заснована на пропустима њених органа, већ у пропусту да својим грађанима обезбеди делотворност истражних и других поступака у вези са предметним аспектом породичног живота. Дакле, у конкретном случају остале су неутврђене и неразјашњене чињенице о одговорности тужене са становишта предузетих адекватних мера које би довеле до разјашњења спорних околности у погледу судбине тужилиног детета. Тужила се обраћала, здравственим и погребним установама, затим надлежном органу тужене (подношењем кривичне пријаве), ради разјашњења околности везаних за смрт њеног детета, пошто јој није омогућено да види дете, нити га сахрани, ускраћена је за историју болести и отпусну листу, као и остале анализе и документацију која прати ток лечења детета, што је све код тужиле проузроковало сумњу у тачност податка о смрти детета. Пошто тужена Република Србија има позитивну обавезу да омогући остваривање људских права гарантованих Уставом и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, у овом случају потребно је разјаснити да ли је на захтеве тужиле да буде информисана о судбини свог детета, тужена адекватно одговорила, односно да ли је омогућила и предузела адекватне мере које би довеле до разјашњења спорних околности у погледу судбине тужилиног детета и да ли је у супротном тужили повређено право на поштовање породичног живота зајемчено чланом 8. Европске конвенције за заштиту људских

права и основних слобода, што све указује да за сада чињенично стање није потпуно утврђено у погледу основа одговорности тужене.

С тим у вези не може се прихватити као правилан закључак нижестепених судова о различитости чињеничног стања у Пресуди ЕСЈП, Зорица Јовановић против Србије, с обзиром на обавезу из става 92. да тужена држава мора, у року од годину дана од датума када ова пресуда постане правоснажна у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, предузети све одговарајуће мере, по могућству путем *lex specialis* (види Извештај заштитника грађана од 29. јула 2010. године у ставу 29. у горњем тексту), да осигура успостављање механизма са циљем обезбеђења појединачног обештећења свим родитељима у ситуацији као што је или која је довољно слична ситуацији подносиоце представке (види став 26. у горњем тексту). Овај механизам би требало да надзире независно тело, са одговарајућим овлашћењима, које ће моћи да пружи поуздане одговоре у вези са судбином сваког детета и пружи одговарајућу накнаду, према случају. Као резултат наведене обавезе донет је Закон о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији („Службени гласник РС“ број 18/20 од 03.03.2020. године) који је ступио на снагу 11.03.2020. године, а примењује се од 11.06.2020. године, па констатација нижестепених судова да тужиља није доказала да је поднела предлог у смислу тог Закона, ради утврђивања чињеница о статусу и судбини детета, није од утицаја на основ одговорности тужене, јер је тужба у овој парници поднета 12.12.2019. године.

Имајући у виду изнето овај суд је применом члана 416. став 2. ЗПП, укинуо нижестепене пресуде и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић